

על פי השולחן ערוך והמשנה ברורה.

והמאהיל על גג הבית טמא.

ותמהינן אמתניתין: וכי תבן לא חייץ [אינו סותם החרץ]!?

אבל אם יש לטומאה אהל בפני עצמה, שיש גובה טפח פנוי בין הטומאה והגג שעליה, אין הטומאה בוקעת ועולה, והמאהיל על גגה טהור.

והא אנו תנן לקמן: מתבן שבין שתי הצירות, שהיה גבוה עשרה טפחים — מערבין שנים ואין מערבין אחד.

[ראה ציור]

ואמאי אמרת הכא דהתבן אינו סותם!?

ב. בית שיש בו מת, שמילאהו תבן או צרורות על המת, ואין שם גובה טפח פנוי, וביטלו את התבן או את הצרורות לבית בפירוש, הרי זה בטל, וטומאה רצוצה היא, ובוקעת ועולה עד לרקיע.

אמר משני אביו: לענין מחיצה — כולי עלמא לא פליגי דתבן היא מחיצה.

הרי חזינן, כי רק אם ביטלו לתבן או לצרורות בפירוש, אין, הוי ביטול.

שאף על גב דעתיד ליטלו משם, כל כמה דהוי התם מחיצה היא, דלא גרע מאוכפות וכלי בהמה דתנן לעיל בפרק קמא דהוי מחיצה.

אבל אם לא ביטלו בפירוש, לא הוי ביטול. עט-א

ואמאי אמרת הכא דנתינת עפר סתמא מבטלת את אויר החרץ!?

אבל לענין חציצה [לחוץ בפני אויר החרץ, ולידון כסתום מפני שנעשה כקרקע], אי בטליה בפירוש ואמר: לא שקילנא ליה מהכא, בטיל התבן לקרקע, וחייץ.

אמר תירץ רב הונא: מאן תנא משנה זאת במסכת אהלות — רבי יוסי [שנוכר בענין זה, וכדלקמן] היא. ואילו משנתנו כאן היא כחכמים.

ואי לא בטליה בפירוש — לא חייץ.

ותמהינן עלה: אי תנא דאהלות רבי יוסי היא — הא איפכא שמעינן ליה!

שנינו במשנה: היה החרץ מלא עפר או צרורות, מערבין אחד ואין מערבין שנים:

דתניא בתוספתא דאהלות לענין טומאה רצוצה:

והוינן בה: וכי אפילו כסתמא, שאין ידוע אם עתיד לפנותו או לא, נמי חשוב החרץ כסתום!?

רבי יוסי אומר: היה שם תבן וידוע שאין עתיד הוא לפנותו, אך לא ביטלו בפירוש, הרי הוא כסתם עפר שאין ידוע אם עתיד לפנותו אם לאו, ובטל!

והתנן במסכת אהלות:

היה שם עפר וידוע שעתיד הוא לפנותו, הרי הוא כסתם תבן ולא בטיל!

א. בית שטומאת מת בתוכו, אם טומאה "רצוצה" היא, שאין לטומאה אוהל בגובה טפח בפני עצמה, הרי הטומאה בוקעת ועולה, עד לרקיע.

עט-א

חלון

עט-א

קמו

ציור 26

כי סתם עפר, או תבן ואין עתיד לפנותו — בטיל.

עפר ועתיד לפנותו, וסתם תבן — לא בטיל.

והשתא תיקשי: היכי אמרת, דרבי יוסי סבר דצרוורות ועפר בעי ביטול, והא חזינן הכא דאפילו בסתמא בטיל?!?

אלא, אמר רב אסי, אימא הכי:

מאן תנא משנתנו דעירובין — רבי יוסי היא, דהכי סבירא ליה גבי טומאה, וכדמייתינן מברייתא דאהלות.

ומשנה דאהלות — חכמים היא, דפליגי ארבי יוסי.

רב הונא בריה דרב יהושע אמר לתרין את החילוק:

וכי טומאה אשבת קרמית [מטומאה על שבת אתה מקשה]!?

הנח איסור שבת, כלומר: דבר שאסור ליטלו בשבת כגון עפר וצרוורות דהוו מוקצה, דסתמיה בטיל, דאפילו ארנקי, שאסור ליטלו בשבת — מבטל איניש!

רב אשי אמר: וכי בית אחרין קא רמית?!

בשלמא חריין, למיטיימיה קאי [לסותמו הוא עומד], הלכך סתם עפר בטיל, ואפילו לרבנן דרבי יוסי.

אלא בית — כי ההיא דאהלות — וכי למיטיימיה לסותמו קאי?!

ולפיכך סברי חכמים דסתם עפר לא בטיל.

שנינו במשנה: **נתן עליה נסר שרוחב ארבעה טפחים וכו' מערבין שנים ואם רצו מערבין אחד:**

אמר רבא: לא שנו — דבעינן שיהא הנסר רחב ארבעה — אלא שנתן הנסר לרחבו של חריץ כמין גשר, דכל כמה דלא הוי רוחב ארבעה לא חשיב כפתח.

אבל נתן הנסר על גבי יתדות לארכו של חריץ מבפנים [צמוד לשפת החריץ] שהיה רחבו ארבעה טפחים בצמצום, אפילו היה רחבו של נסר כל שהוא, נמי, אם רצו מערבין אחד. [ראה ציור 1]

שהרי מיעטו לרוחב החריץ מארבעה טפחים, ואינו מפסיק, ולפיכך אם עשה כן לאורך ארבעה טפחים כשיעור פתח, סגי.

שנינו במשנה: **וכן שתי גוזזטראות זו כנגד זו, [אם נתן ביניהם נסר] מערבין שנים ואם רצו מערבין אחד:**

אמר רבא [על פי גירסת הב"ח]: הא דתנן: וכן שתי גוזזטראות "זו כנגד זו", ללמד: זו כנגד זו, אין.

זו שלא כנגד זו שהיתה אחת משוכה ממקום חברתה למזרח ואחת משוכה למערב [ורשות הרבים הולכת ממזרח למערב], לא מערבין אחד. [ראה ציור 2]

מפני שכאשר יתנו הנסר מזו לזו, יבוא מקרן זוית של זו לקרן זוית של זו, ופתחא בקרן זוית לא עבדי אינשי.

וגם, לפי שאין הגשר ישר אלא באלכסון עומד, מתירא אדם לעבור בו [משנה ברורה].

עט-א

חלון

עט-א קמח

ציור 27

או זו למעלה מזו — [ראה ציורים]

לא מערבין אחד, דכיון שראשו של הגשר גבוה האחד מחבירו, אדם מתירא לעבור בו [בינו יהונתן].

ולא אמרן [על פי משמעות השולחן ערוך, ולא כגירסתנו וגירסת הב"ח] — דהיכא דהוי זו שלא כנגד זו או זו למעלה מזו דלא מהני — אלא שיש בין זה לזה שלשה טפחים.

כלומר: הריחוק בין הגזוזטראות ב"זה שלא כנגד זה", והגובה שבין הגזוזטראות ב"זו למעלה מזו" הוא שלשה טפחים, ולא קאי על המרחק שבין הגזוזטראות עצמן [על פי משנה ברורה].

אבל אין בין זה לזה שלשה טפחים, שהיה הריחוק או הגובה פחות משלשה טפחים, דכלבוד דמי [משנה ברורה], שפיר מהני.

דגזוזטרא עקומה היא [דהוי כאילו הנסר מונח בשוה — משנה ברורה. וראה בריטב"א, מה שכתב על לישנא דגמרא "גזוזטרא עקומה"].

מתניתין:

מתבן [גדיש של תבן] שבין שתי הצירות המפסיק אותן לכל רחבן, כשהוא גבוה עשרה טפחים — מערבין החצרות שנים. ואין מערבין אחד.

אלו — שבחצר זו — מאכילין מן המתבן לבהמתן מכאן, ואלו מאכילין מכאן.

שאינן צריכים לחוש שמא מתוך כך יתמעט המתבן מגובה עשרה טפחים לאורך יותר מעשר אמות — כדלקמן, ויהיו החצרות כחצר אחת שאוסרין אלו על אלו, ושמא לא יתנו לבם וימשיכו להוציא מבתיהם לחצר שלהם כאשר הסכימו בתחלה.

וקא משמע לן דלא חיישינן, מפני שאין בהמה ממעטת כל כך באכילתה בשבת אחת.

נתמעט התבן מגובה עשרה טפחים — על פני כל רוחב החצר דהוי "פרוץ במילואו", או שנפרץ יותר מעשר אמות שהוא יותר משיעור "פתח" — מערבין אחד, ואין מערבין שנים, דכחצר אחת דמיא.

אבל נתמעט עד עשר אמות כ"פתח" דמיא, ואם רצו מערבין שנים, ואם רצו מערבין אחד.

גמרא:

שנינו במשנה: אלו מאכילין מכאן ואלו מאכילין מכאן:

אמר רב הונא: ובלבד שלא יתן בידיים מן המתבן לתוך קופתו, ויאכיל לבהמתו.

דכי האי גוונא חיישינן שמא יקח מן המתבן הרבה עד שיתמעט מגובה עשרה טפחים, ולא אדעתיה. (20)

ותמהינן עלה: כיון דאמרת דבידיים אסור ליתן, אם כן תיקשי מתניתין דקתני אלו "מאכילין", דמשמע שמעמיד בהמתו על גבי המתבן:

בשבתות הבאות, אחר שנתמעט. דבשבת זו —

20. וכתב הריטב"א: דחיישינן שמא יטלטל אף

עט-א

חלוץ

עט-א

קנ

ציור 28

וכי לאוקמי [להעמיד הבהמה] שרי, ולא גזרינן דילמא יקח בידיים ויתן לה.

אלמא חמיר עליה איסור דרבנן ולא עבר עליה?!

והאמר רב הונא אמר רבי חנינא: מעמיד אדם את בהמתו על גבי עשבים בשבת, ולא חיישינן שמא יעקור העשבים בידיים ויתן לה, כיון דאיסור דאורייתא הוא.

ואין מעמיד אדם בהמתו על גבי מוקצה בשבת, דכיון דרק מדרבנן הוא דאסיר לטלטלו בידיים, חיישינן שמא יקח בידיים ויתן לה.

הרי חזינן, דאסור אף להעמיד בהמתו, היכא שאין האיסור ליטול בידיים אלא מדרבנן. ואמאי שרינן במתניתין להעמיד בהמתו על גבי המתבן?!

ומשנינן: "מאכילין" דמתניתין, לאו למימרא שמותר להעמיד בהמתו בידיים על גבי המתבן.

אלא דקאים לה באפה [שעומד בעליה בפני הבהמה שלא תלך למקום אחר אלא למתבן] ואזלא הבהמה מעצמה ואכלה, דכולי האי לא גזרו רבנן.⁽²¹⁾

והשתא תמהינן איפכא: ולא יתן לתוך קופתו תבן — שמא יתמעט ולא אדעתיה, וכדקאמר רב הונא — והתניא דאפילו כי האי גוונא שרי:

דתניא: בית שבין שתי חצירות — המלאות בתים — ויש בבית פתח לכל חצר, ומילאחו תבן, שהעמידו בתוכו מתבן החוצה את הבית לכל רחבו [ונשאר שטח פנוי בבית משני צדי המתבן] — מערבין את החצירות שנים, שהרי נסתם הפתח שהיה — דרך הבית — שבין שתי החצירות ולא היה להם פתח אחר. ואין מערבין אחר. [דא"ה ציור]

ונותנין חציו של בית לחצר זו, וחציה לחצר אחרת.

ולפיכך: זה — בני החצר האחת — נותן לתוך קופתו ויאכיל מן התבן, וזה — בני החצר השניה — נותן לתוך קופתו ויאכיל.

נתמעט התבן מגובה עשרה טפחים, ובטלה המחיצה, ולא עירבו שניהם כאחד — שניהם אסורים בבית, כיון שאין הבית חלוק, ואוסרין אלו על אלו.

כיצד הוא עושה אם רוצה להתיר טלטול מן הבית לבני חצר אחת?

נועל את פתח ביתו הפתוח לחצר שלו, ועל ידי זה נסתלק מן הבית.

ומכטל את רשותו שיש לו באותו בית לבני החצר האחרת [ולקמן מפרש, למה לי נעילה וביטול, ולא סגי בביטול לחודיה].

ועל ידי זה, הוא אסור באותו בית, וחבירו מותר, וכשאר רשות משותפת אחר שביטלו

למחיצה, וראה מה שהוסיף בזה הריטב"א.

21. וביארו התוספות והריטב"א: הא דנקט רב הונא בלישניה "ובלבד שלא יתן לתוך קופתו",

לדעת רב הונא גופיה לעיל דף יז א: "שבת הואיל והותרה הותרה".

עוד ביאר רש"י דברי רב הונא בלישנא אחרינא: שלא יתן בידיים, משום דהוקצה התבן

עט-א

חלוץ

עט-א קנב

ציור 29

לחבירו, שהוא אסור בה וחבירו שנתבטל לו מותר בה. (22)

וכן אתה אומר בגוב של תבן [בור רחב להכניס בו תבן] שבין שני תחומי שבת, שעומד חציו בתוך תחומה של עיר אחת, וחציו בתוך תחום של עיר אחרת [שסוף תחומיהם באמצע הגוב], אלו נוטלין ביום טוב מתוך תחומן ואוכלין, ואלו נוטלין מתוך תחומן ואוכלין, ואין חוששין שמא יקחו אלו שבתחום זה מן התחום השני.

[ראה ציור]

קתני מיהת בברייתא: זה נותן לתוך קופתו ויאכיל, וזה נותן לתוך קופתו ויאכיל, ותיקשי לרב הונא שאוסר!?

אמרי לשנויי קושיין: בית — דמיירי ביה בברייתא — כיון דאיכא [מחיצות ו — רש"י לא גרס לה, כמו שכתב הריטב"א] תקרה — כי מיפחית מינכרא ליה מילתא [ניכר הדבר שנפחת ונתמעט מעשרה, שמתרחק מן התקרה], וליכא למיחש שמא יפחת ולא אדעתיה.

אבל הכא — במתניתין גבי מתבן שבחצר — לא מינכרא ליה מילתא אם יתמעט מגובה עשרה, וחיישינן שיתמעט ולא אדעתיה. (23)

תנינא בברייתא דלעיל: נתמעט התבן מעשרה טפחים — שניהם אסורין:

ותמהינן: הא לא נתמעט התבן ועדיין גבוה עשרה — שרי לטלטל מן הבית כיון דאיכא מחיצה החולקת אותו, ואף על גב דמידליא תקרה טובא [ואף שהתקרה גבוהה ורחוקה הרבה מן המחיצה].

שמע מינה: מחיצות [עראי — תוספות] שאין מגיעות לתקרה שמן מחיצות.

ותיקשי מהכא למאן דאמר לעיל שאינה מחיצה, גבי חמשה חבורות ששבתו בטרקלין אחד ויש לכל חבורה פתח לחצר.

[דקאמר התם: אם אין המחיצה שביניהם מגעת לתקרה, אין מועיל לחלק הדירויין ולעשות כל חבורה כבית בפני עצמו הפתוח לחצר. אלא כבית אחד דמו, ואין צריכין לערב חצר שלהם. ואם יש עוד דירויין בחצר, די בעירוב אחד עבור כולן, ואין כולן צריכין ליתן עירוב].

אמר משני אבוי: הכא כבית גבוה שלוש עשר הפר משהו עסקינן. ותבן גבוה עשרה. ואין בין התבן לגג שלשה טפחים, דאמרינן לבוד, וכאילו מגיעות המחיצות לתקרה.

במשנה ברורה ובשער הציון שם. [וראה מחצית השקל על המגן אברהם סוף סימן שע"ב שהובא במשנה ברורה]. וראה חזון איש סימן צ"ג סק"א, מה שכתב על דברי הריטב"א בהבנת רש"י.

23. וביאר רש"י לפי לישנא אחרין, שהנידון אינו מחשש שתמעט המחיצה, אלא מחמת איסור מוקצה. דהכי קאמר: אין איסור מוקצה

ולא אמר דאף להעמיד בהמתו עליה אסור. היינו משום דרב הונא סוף טעמא נקט, כי הנתינה אסורה בידיים, וממילא שמעינן, דכל שנתינה אסורה הוא הדין להעמדה.

22. הברייתא נתבארה על פי "ויש שפירשו" שבריטב"א, ובית הבחירה. ושיטת רש"י בזה צריכה ביאור, וראה מה שכתב עליו הריטב"א. וראה שולחן ערוך סימן שע"ב סעיף י"ט,